

Stina Zakrisson

Grooming

– Kontakt med barn i sexuellt syfte

Examensarbete i straffrätt, 30 högskolepoäng Stockholms universitet,

Juridicum Höstterminen 2009

Innehåll

1. Inledning	3
1.1 Sammanfattning	3
1.2 Syfte	3
1.3 Metod	4
1.4 Disposition	4
2. Definitioner och terminologi	5
2.1 Vad är grooming?	5
2.2 Definitionen av barn	6
3. Befintlig lagstiftning och internationella instrument	7
3.1 Befintlig svensk lagstiftning rörande sexualbrott mot barn	7
3.1.1 Våldtäkt mot barn	7
3.1.2 Sexuellt utnyttjande av barn	7
3.1.3 Sexuellt övergrepp mot barn	8
3.1.4 Utnyttjande av barn för sexuell posering	8
3.1.5 Köp av sexuell handling av barn	8
3.1.6 Sexuellt ofredande	9
3.1.7 Allmänna straffrättsliga bestämmelser vid sexualbrott	9
3.2 Några länder i Europa som har lagstiftat mot grooming	11
3.2.1 Storbritannien	11
3.2.2 Norden	12
3.3 Utomeuropeisk lagstiftning – Kanada och Nya Zeeland	13
3.4 FN:s barnkonvention	13
3.5 Europaparlamentets rekommendationer	14
3.6 Europarådets konvention om skydd för barn mot sexuell exploatering och sexuella övergrepp	14
4. Den nya straffbestämmelsen Kontakt med barn i sexuellt syfte	16
4.1 Inledning	16
4.2 Brå:s rapport 2007:11, Vuxnas sexuella kontakter med barn via Internet	17

4.3	Ds 2007:13.....	19
4.4	Prop. 2008/09:149, Vuxnas kontakter med barn i sexuella syften.....	22
5.	Analys	23
5.1	Riksdagsbeslutet	23
5.2	Den lagtekniska utformningen.....	24
5.2.1	Uppsåtet.....	24
5.2.2	Överenskommelsen	24
5.2.3	Åtgärd ägnad att främja ett sammanträffande	25
5.2.4	Oaktsamhet beträffande barnets ålder	26
5.2.5	Tillbakaträdande	26
5.2.6	Undantagsregeln.....	26
5.3	Rättspolitiska aspekter – en diskussion	27
5.3.1	Groomingbrottets konstruktion som ett abstrakt faredelikt.....	27
5.3.2	Fullbordanspunktens placering	28
5.3.3	Ett steg mot en mer preventionistisk straffrätt?	29
5.3.6	Lagens normgivande effekt och legitimationsfrågan	33
6.	Sammanfattande kommentarer och slutsats.....	36
7.	Litteratur och källförteckning	38

Förkortningar

Bilaga

1. Inledning

1.1 *Sammanfattning*

Idag är Internet den tveklöst största jaktmarken för vuxna som söker kontakt med barn i sexuella syften. Företeelsen, som internationellt benämns grooming, har ökat lavinartat det senaste decenniet¹ och i takt med detta har kraven på lagstiftaren ökat från föräldrar och olika organisationer som verkar för barns rättigheter. Den 1 juli i år, 2009, trädde en ny lag i kraft som kriminaliserar grooming, *Kontakt med barn i sexuellt syfte*. I sammanhanget aktualiseras avvägningen mellan att undvika att straffbelägga ett beteende som i sig självt inte behöver vara skadligt (att ha kontakt med ett barn) och vikten av att skydda barn på ett effektivt sätt mot att utsättas för sexuella övergrepp av vuxna personer. Uppsatsen redogör för den nya lagbestämmelsens bakgrund och syfte, och diskuterar de rättspolitiska frågor som är anhängiga en kriminalisering av grooming. Sammantaget visar det sig enligt min mening att problemen med lagbestämmelsen inte är tillräckligt omfattande för att det skulle ha varit motiverat att inte anta den. Tvärtom anser jag att det finns utrymme för lagstiftaren att utvidga det straffbara området till att omfatta ett vidare antal straffvärda beteenden. En utveckling av bestämmelsen är önskvärd. De positiva effekter som kan förväntas av rättsväsendets utökade möjligheter att skydda barn från vuxnas kontakter med dem i sexuella syften är avsevärt större än de kostnader för samhället och den enskilde individen som följer av en kriminalisering av grooming.

1.2 *Syfte*

Syftet med uppsatsen är att undersöka hur utbrett fenomenet grooming är och hur vi möter det rättsligt i Sverige. Viss europeisk och internationell rätt kommer att studeras, dock ligger huvudsakligt fokus på den inhemska rätten. Jag ämnar redogöra för hur de straffrättsliga förutsättningarna för att komma tillrätta med problemet ser ut, vilket inbegriper en analys av den nya straffbestämmelsen *Kontakt med barn i sexuellt syfte*. Analysen skall omfatta dels den

---

¹ Se t.ex. FN-rapporten Report of the Special Rapporteur on the Sale of Children, Child Prostitution and Child Pornography, Najat M'jid Maalla, A/HRC/12/23, 2009, samt ytterligare redovisning nedan under 4.1. ff.

lagtekniska uppbyggnaden av bestämmelsen, dels de rättspolitiska frågor som aktualiseras i och med kriminaliseringen av grooming.

1.3   *Metod*

Uppsatsen har författats enligt den traditionella juridiska metoden och bygger således till stor del på studier av lagstiftning, förarbeten och doktrin inom området. Utöver detta har artiklar samt internationella och nationella rapporter² med relevans för ämnet studerats. Vid författandet av uppsatsen hade straffbestämmelsen *Kontakt med barn i sexuellt syfte* precis trätt i kraft, varför rättsfall hänförliga till denna saknas. Däremot har vissa rättsfall rörande sexualbrott mot barn studerats, där övergreppen föregåtts av kontakter på Internet.

1.4   *Disposition*

Uppsatsen inleds med definitioner av *grooming* och *barn*. Därefter följer ett komparativt avsnitt som behandlar den inhemska rätten (före den nya lagen), internationella instrument och förekomsten av lagstiftningsåtgärder mot grooming i några olika rättsordningar. Nästa del redogör för bakgrunden till den svenska straffbestämmelsen *Kontakt med barn i sexuellt syfte*. Här redogörs för Brottsförebyggande rådets rapport, promemorian och propositionen, samt redovisas hur den antagna bestämmelsen skiljer sig från ursprungsförslaget i promemorian. Sista delen utgörs av en analys av bestämmelsens lagtekniska utformning och en diskussion kring de rättspolitiska frågor som aktualiseras i och med kriminaliseringen av grooming. Här diskuteras bl.a. huruvida kriminaliseringen utgör ett steg i en riktning mot en mer preventiv straffrätt samt lagens eventuellt normgivande effekt och legitimationsfrågan. Uppsatsen avslutas med sammanfattande kommentarer och slutsats.

---

² Från exempelvis s.k. NGO:s, Non-governmental organizations, såsom Rädda Barnen m.fl.

2. Definitioner och terminologi

2.1 Vad är grooming?

Grooming innebär att någon tar kontakt med andra för att längre fram begå övergrepp. I de flesta fall handlar det om män som söker kontakt med unga flickor. Själva ordet grooming är introducerat i svenska språket genom att ha förekommit i media under senare år, men finns inte med i Svenska Akademiens ordlista. Nationalencyklopedins beskrivning av ordet lyder:

”Grooming, *nätförförelse*; att en vuxen person via Internet aktivt försöker etablera en förtroendefull kontakt med barn i syfte att senare begå sexuella övergrepp mot dem. Grooming sker ofta med falsk identitet för att vinna barnens förtroende.”³

Det finns även försvenskade versioner av ordet – gromning, groma och gromare. En gromare är alltså en person som gromar. För människor inom juristkåren, IT-säkerhets-branschen eller polisen som jobbar med frågor som rör övergrepp mot barn är detta vedertagna begrepp. Grooming är en del i gärningsmannens stegvisa process för att begå sexuella övergrepp mot ett barn och kan pågå under lång tid. Groomingen kan bestå i att gärningsmannen samtalar om barnets specifika intressen, ger barnet komplimanger etc., med avsikten att vinna barnets tillit för att skapa möjlighet att begå sexuella övergrepp. Groomaren är ofta mycket skicklig på att dupera och invagga barnet i en falsk känsla av att här har de hittat en sann vän. I en del fall bygger kontakten på att barnet är medveten om att den hon (eller i enstaka fall, han) kommunicerar med är en vuxen, i andra fall utger sig förövaren för att själv vara ett barn. Många förövare gör en ”profilering” av barnet för att hålla ordning på dess intressen och hålla dialogen vid liv.⁴ I två av de mest kända fallen under senare år ”Alexandramannen” (2006) och ”HIV-mannen” (2008) hade tillvägagångssättet varit just detta.⁵ Enligt Stefan Kronqvist på rikskriminalpolisen har de personer som sysslar med grooming i Sverige i stort sett bara en sak

---

³ <http://www.ne.se/gromning>

⁴ Stefan Kronqvist vid Rikskriminalpolisens IT-brottssektion, och Gregory M Weber, Assistant Attorney General for the State of Wisconsin: ”Grooming Children for Sexual Molestation”, http://www.vachss.com/guest_dispatches/grooming.html

⁵ Hovrätten över Skåne och Blekinge dom B 1884-06 och Svea Hovrätt dom B 1555-08.

gemensam – de är män. De finns i alla samhällsklasser och kan vara i tonåren upp till pensionsåldern.⁶ Samma bedömning av hur groomaren ser ut gör Rädda Barnen Sverige.⁷

2.2 *Definitionen av barn*

FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) antogs 1989 och ratificerades av Sverige 1990.⁸ Artikel 34 i konventionen stadgar att barn ska skyddas mot sexuellt utnyttjande och sexuella övergrepp. Barnkonventionen definierar barn så här:

”I denna konvention avses med barn varje människa under 18 år, om inte barnet blir myndigt tidigare enligt den lag som gäller barnet.”

Enligt svensk lag betraktas man som barn till dess man har fyllt 18 år, i enlighet med FB 9:1. I svensk sexualbrottslagstiftning gör man skillnad på barn upp till 15 år och barn 15-18 år, genom att ha som huvudregel att ett barn under 15 år aldrig kan samtycka till sexuella handlingar,⁹ medan det för barn 15-18 år krävs att barnet har en viss beroendeställning gentemot förövaren, för att samtycke aldrig ska kunna komma i fråga.

---

⁶ Stefan Kronqvist i Expressen 20090831, <http://www.expressen.se/Nyheter/1.1638281/kan-lagen-stoppat-pedofilerna..?standAlone=true&viewstyle=print>

⁷ Save the Children Europe Group, *Position paper regarding online images of sexual Abuse and other Internet-related sexual exploitation of children*, 2005. s. 20.

<http://www.childcentre.info/projects/internet/abusiveimage/dbaFile12157.pdf>

⁸ Att ett land har ratificerat en konvention innebär att det har bundit sig folkrättsligt till att förverkliga den.

⁹ Jfr dock ansvarsfrihetsreglerna i BrB 6:14.

3. Befintlig lagstiftning och internationella instrument

3.1 *Befintlig svensk lagstiftning rörande sexualbrott mot barn*

Sexualbrottslagstiftningen reviderades i och med att en ny lagstiftning trädde i kraft den 1 april 2005. Den nya lagstiftningen innebar ett förstärkt skydd för barn och ungdomar som utsatts för sexualbrott.¹⁰ Lagstiftningen rörande sexualbrott mot barn regleras i 6 kapitlet BrB.

3.1.1 Våldtäkt mot barn

I 6 kap. 4 § BrB stadgas att den som har samlag med ett barn under 15 år eller som med ett sådant barn genomför en annan sexuell handling som med hänsyn till kränkningens art och omständigheterna i övrigt är jämförlig med samlag döms för *våldtäkt mot barn* till fängelse i lägst två och högst sex år. Dömas enligt denna paragraf ska också en person som utnyttjar ett barn mellan femton och arton år om gärningsmannen är viss närstående person till barnet eller på annat sätt har särskilt ansvar för barnet. Om brottet är grovt döms för *grov våldtäkt mot barn* till fängelse i lägst fyra och högst tio år. Vid bedömning av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om gärningsmannen har använt våld eller hot om brottslig gärning eller om fler än en förgräpat sig på barnet eller på annat sätt deltagit i övergreppet eller om gärningsmannen med hänsyn till tillvägagångssättet eller barnets låga ålder eller annars visat särskild hänsynslöshet eller råhet.

3.1.2 Sexuellt utnyttjande av barn

Om ett brott enligt nyss nämnda bestämmelse med hänsyn till omständigheterna vid brottet är att anse som mindre allvarligt döms för *sexuellt utnyttjande av barn* till fängelse i högst fyra år enligt 6 kap. 5 § BrB.

---

¹⁰ Den nya lagstiftningen innehöll bl.a. ett utvidgat våldtäktsbrott, en strängare syn på sexuella övergrepp mot barn och längre preskriptionstider för sexbrott mot barn.

3.1.3 Sexuellt övergrepp mot barn

Enligt 6 kap. 6 § döms den som med ett barn under 15 år, eller med ett barn som fyllt femton men inte arton år och som gärningsmannen står i ett sådant förhållande till som avses i 4 § andra stycket, genomför en annan sexuell handling än som avses i straffbestämmelserna om våldtäkt mot barn och sexuellt utnyttjande av barn för *sexuellt övergrepp mot barn* till fängelse i högst två år. Vid grovt brott döms för *grovt sexuellt övergrepp mot barn* till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömning av om brottet är att anse som grovt beaktas samma omständigheter som i bestämmelsen våldtäkt mot barn, dvs. flera gärningsmän eller särskild hänsynslöshet.

3.1.4 Utnyttjande av barn för sexuell posering

I enlighet med 6 kap. 8 § BrB är det kriminaliserat att främja eller utnyttja att ett barn under 15 år utför eller medverkar i sexuell posering. Om poseringen är ägnad att skada barnets hälsa eller utveckling är det straffbart även när barnet fyllt 15 men inte 18 år. Brottet rubriceras som *utnyttjande av barn för sexuell posering* och straffskalan innehåller böter eller fängelse i högst två år. Om brottet är grovt döms för *grovt utnyttjande av barn för sexuell posering* till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömning av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om brottet avsett en verksamhet som bedrivits i större omfattning, medfört betydande vinning eller inneburit ett hänsynslöst utnyttjande av barnet.

3.1.5 Köp av sexuell handling av barn

Den som, i annat fall än som avses i tidigare nämnda paragrafer, förmår ett barn som inte fyllt arton år att mot ersättning företa eller tåla en sexuell handling, döms enligt 6 kap. 9 § BrB för *köp av sexuell handling av barn* till böter eller fängelse i högst två år. Straffansvar infaller även om ersättningen har utlovats eller getts av någon annan. Straffbestämmelsen, som är subsidiär till de tidigare bestämmelserna i kapitlet, omfattar även köp av sexuella handlingar

av barn som sker under andra förhållanden än sådana som utgör rena prostitutionsförhållanden.

3.1.6 Sexuellt ofredande

I 6:10 BrB slutligen stadgas att den som i annat fall än som avses förut i 6 kapitlet, sexuellt berör ett barn under femton år eller förmår barnet att företa eller medverka i någon handling med sexuell innebörd döms för *sexuellt ofredande* till böter eller fängelse i högst två år. Det samma gäller enligt paragrafens andra stycke den som blottar sig på ett sätt som är ägnat att väcka obehag eller annars genom ord eller handlande ofredar en person på ett sätt som är ägnat att kränka personens sexuella integritet.

3.1.7 Allmänna straffrättsliga bestämmelser vid sexualbrott

När det gäller övergrepp mot barn mellan 15 och 18 år av någon som varken är närstående eller har ett särskilt ansvar för barnet kan de allmänna bestämmelserna om *våldtäkt*, *sexuellt tvång* och *sexuellt utnyttjande av person i beroendeställning* (6 kap. 1–3 §§ BrB) vara tillämpliga. Detta innebär att barn från 15 år, när förövaren inte är en närstående, inte har något mer omfattande straffrättsligt skydd mot sexuella övergrepp än vad vuxna har. Angående gärningsmannens uppsåt beträffande barnets ålder gäller att även den som inte insåg, men hade skälig anledning att anta, att barnet inte uppnått en viss ålder ska dömas till ansvar enligt tillämpliga bestämmelser i kapitlet (6:13 BrB). I Sverige har vi alltså ett oaktsamhetskrav vad gäller barnets ålder. Beträffande vissa gärningar mot barn under 15 år ska inte dömas till ansvar om det är uppenbart att gärningen inte inneburit något övergrepp mot barnet med hänsyn till den ringa skillnaden i ålder och utveckling mellan den som har begått gärningen och barnet samt omständigheterna i övrigt. Bestämmelsen är tillämplig vid brott som sexuellt utnyttjande av barn, sexuellt övergrepp mot barn, utnyttjande av barn för sexuell posering och sexuellt ofredande (6 kap. 14 § BrB). Samtliga nu berörda brott utom sexuellt ofredande är kriminaliserade på försöksstadiet. Dessutom är förberedelse och stämpling till våldtäkt, grov våldtäkt, våldtäkt mot barn, grov våldtäkt mot barn, grovt utnyttjande av barn för sexuell posering

och grovt koppleri samt underlåtenhet att avslöja sådant brott kriminaliserat (6 kap. 15 § BrB). Straffbestämmelsen om *barnpornografibrott* återfinns i 16 kap. BrB. Enligt barnpornografibrottet är befattningsmed barnpornografi, även innehav, kriminaliserat. Straffet är fängelse i högst två år, eller om brottet är ringa, böter eller fängelse i högst sex månader. Om brottet bedöms som grovt döms för *grovt barnpornografibrott* till fängelse i högst sex månader och högst sex år. Med barn avses i bestämmelsen en person vars pubertetsutveckling inte är fullbordad eller som, när det framgår av bilden och omständigheterna kring den, är under 18 år (16 kap. 10 a § BrB). Regeringen tillsatte i augusti 2005 en utredning med uppdrag att göra en översyn av bestämmelserna om skildring av barn i pornografisk bild och av anknytande lagstiftning. Utredningen, som antog namnet *2005 års barnpornografiutredning*, lämnade över sitt betänkande till regeringen i augusti 2007. Betänkandet innehåller flera förslag som ska förstärka barnets ställning vid barnpornografibrott och möjliggöra en mer effektiv bekämpning av barnpornografi. Ett förslag är att en bestämd 18-årsgräns införs i definitionen av barnpornografi. Straffbestämmelsen om barnpornografibrott ska enligt förslaget skydda även de fullt pubertetsutvecklade barn som enligt gällande rätt inte omfattas av bestämmelsens tillämpningsområde. Även i fortsättningen ska dock huvudregeln vara att det avbildade barnets pubertetsutveckling är avgörande. Barnpornografiutredningen föreslår också att den som mot betalning, enligt en uppgjord plan, vid upprepade tillfällen, i stor omfattning eller på annat liknande sätt skaffar sig tillgång till barnpornografiska bilder ska dömas för barnpornografibrott. Ett förfarande som skulle omfattas av en sådan utvidgning av det straffbara området är att skaffa sig tillgång till webbsidor med barnpornografiska bilder genom att betala med kreditkort online.¹¹

---

¹¹ SOU 2007:54 Barnet i fokus - En skärpt lagstiftning mot barnpornografi.

3.2 *Några länder i Europa som har lagstiftat mot grooming*

3.2.1 **Storbritannien**

Efter flera uppmärksammade fall där vuxna förövare kommit i kontakt med barn på Internet och sedan utsatt dem för sexuella övergrepp inrättades i Storbritannien en särskild enhet med namnet *Task Force on Child Protection on the Internet*. Enheten består av experter från polismyndigheten, barnrättsorganisationer och Internetbranschen.¹² År 2004 infördes *Sexual Offences Act 2003, Section 15 – Meeting a child following sexual grooming*. Där stadgas straffansvar när en vuxen med ett sexuellt syfte avsiktligt möter ett barn under 16 år eller företar en resa för att träffa barnet. Det krävs en avsikt att begå sexualbrott mot barnet, kommunikation ska ha skett vid minst två tillfällen och gärningsmannen ska sakna anledning att anta att barnet är 16 år eller äldre. Påföljden för brottet är fängelse i högst tio år. De brott som har lett till lagföring enligt bestämmelsen är i stor utsträckning brott som uppdragats i samband med lagföring av fullbordade sexualbrott. Ingripanden har också förekommit efter spaning eller tips vid en tidpunkt då den vuxne gett sig iväg, men ännu inte har hunnit träffa barnet. Den brittiska polisen har inte befogenhet att provocera fram brott genom att på något sätt agera uppmuntrande, de kan istället låta alla inviter och förslag komma från den vuxne förövaren. Detta har skett i flera fall och gärningsmännen har då kunnat dömas för försök till brottet. Den som döms för brott enligt den s.k. groomingbestämmelsen blir också skyldig att, liksom alla andra sexualbrottslingar, underkasta sig den registrerings och anmälningsskyldighet för sexualbrottslingar som stadgas i brittisk lagstiftning. Det kan till exempel innefatta inskränkningar i rörelsefriheten – personen i fråga får kanske inte vistas i närheten av dagis och skolor, färdas med barn i bil eller resa till vissa länder. Gärningsmannen måste också med jämna mellanrum inställa sig hos den lokala polisen. Detta tvingas gärningsmannen underkasta sig som minst under en tidsperiod om två år, men det kan röra sig om upp till en hel livstid, beroende i huvudsak på det utdömda straffets längd.¹³ På *Child Exploitation and Online Protection Centre's* webbplats¹⁴ kan barn anmäla misstänkta groomare, anmälan går direkt till ovan nämnda expertenhet. På webbplatsen finns en ”Most Wanted” – lista där dömda sexualbrottslingar

---

¹² <http://police.homeoffice.gov.uk/operational-policing/crime-disorder/child-protection-taskforce>

¹³ Ds 2007:13 s. 73 ff.

¹⁴ <http://www.ceop.police.uk/>

som har underlåtit att respektera anmälningsskyldigheten efterlyses. Att ignorera anmälningsplikten är brottsligt och kan bestraffas med upp till fem års fängelse.¹⁵

3.2.2 Norden

Norge införde år 2007 bestämmelsen ”Möte med barn i sexuellt syfte” i sexualbrottslagstiftningen. Den som har avtalat om ett möte med ett barn under sexton år och som i syfte att begå ett sexualbrott mot barnet har kommit fram till mötesplatsen eller plats varifrån mötesplatsen kan iaktas döms till ansvar enligt bestämmelsen. Straffskalan är böter eller fängelse i högst ett år.¹⁶

Danmark saknar särskild reglering av vuxnas kontakter med barn i sexuella syften. Allmänna bestämmelser om straffansvar för försök till brott i den danska lagstiftningen innebär dock ett relativt långtgående straffansvar även avseende sexuella övergrepp mot barn. Straffansvaret förutsätter inte att den person som är föremål för kontakterna faktiskt är ett barn, det avgörande är att gärningsmannen har haft uppsåt till att det har varit fråga om ett barn.

Island har ett långtgående allmänt straffansvar för försök till brott som även innefattar sexualbrott mot barn.

Finland har än så länge ingen särskild reglering beträffande grooming.

I såväl Danmark som Island och Finland pågår en översyn av frågan huruvida ytterligare lagstiftning och andra åtgärder behövs för att säkerställa att man lever upp till Europarådets konvention om skydd för barn mot sexuell exploatering och sexuella övergrepp.¹⁷

---

¹⁵ <http://www.crimestoppers-uk.org/ceop/>

¹⁶ Ds 2007:13 s. 77 ff.

¹⁷ Prop. 2008/09:149 s.14.

3.3 Utomeuropeisk lagstiftning – Kanada och Nya Zeeland

I Nya Zeeland infördes 2005 lagstiftning mot grooming som i stort överensstämmer med Storbritanniens lagstiftning. Skillnaden är att det är tillräckligt med kontakt vid ett tillfälle. Maxstraffet är sju år. Kanada har federal strafflagstiftning mot grooming sedan 2002. ”Luring a child” är den bestämmelse som straffbelägger handlingar som innebär att locka eller förleda ett barn till kontakt med ett sexuellt syfte. Straffbestämmelsen omfattar endast onlinekontakter på grund av att det vid tidpunkten för lagstiftningen var just vuxnas kontakter med barn via Internet som uppmärksammats och hamnat i fokus som en politisk fråga. Kraven för straffansvar är att en vuxen med hjälp av en dator kommunicerar med ett barn, eller med en person som han eller hon *tror* är ett barn, med syfte att begå sexualbrott mot barnet. Brottet kan ge fängelse i max fem år. Kanada har alltså gått längre än Storbritannien och Nya Zeeland då dem har valt att kriminalisera själva kontakten i sig. Polisen bevakar mötesplatser på Internet och genomför provokativa åtgärder vilket straffbestämmelsen är särskilt anpassad för.¹⁸

3.4 FN:s barnkonvention

FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) antogs 1989. Enligt konventionen ska barnets bästa komma i främsta rummet i alla åtgärder som rör barn. Artikel 34 i barnkonvention lyder: ”Konventionsstaterna åtar sig att skydda barnet mot alla former av sexuellt utnyttjande och sexuella övergrepp. För detta ändamål ska konventionsstaterna särskilt vidta alla lämpliga nationella, bilaterala och multilaterala åtgärder för att förhindra

- a) att ett barn förmås eller tvingas att delta i en olaglig sexuell handling;
- b) att barn utnyttjas för prostitution eller annan olaglig sexuell verksamhet;
- c) att barn utnyttjas i pornografiska föreställningar och i pornografiskt material.

Sverige har ratificerat Barnkonventionen och har därför enligt artikel 4 skyldighet att vidta alla lämpliga lagstiftnings-, administrativa och andra åtgärder för att genomföra de rättigheter som erkänns i konventionen. FN:s Barnrättskommitté är ett oberoende expertorgan som kon-

---

¹⁸ Prop. 2008/09:149 s.13.

trollerar hur Barnkonventionen efterlevs. Sverige kritiserades år 2005 för att inte leva upp till konventionen. Kritiken gällde bland annat att det saknades tillräckliga skyddsmekanismer vad gäller barns säkerhet på Internet.¹⁹

3.5 *Europaparlamentets rekommendationer*

Europaparlamentet antog i februari 2009 rekommendationer för att bekämpa sexuellt utnyttjande av barn och barnpornografi.²⁰ Europaparlamentets ledamöter uppmanade till en gemensam kriminalisering av grooming i alla EU-länder och påpekade att barns och ungdomars sociala liv alltmer sker via Internet och att detta även är en arena som används av sexualförbrytare. En rekommendation är en icke bindande rättsakt. Att den inte är bindande innebär att medlemsländerna inte är skyldiga att följa en rekommendation. Däremot kan den ha vissa indirekta effekter, till exempel att EG-domstolen använder den som stöd vid tolkning av EG-rätten, eller att den kan anses binda den institution som har antagit den.²¹

3.6 *Europarådets konvention om skydd för barn mot sexuell exploatering och sexuella övergrepp*

Europarådet antog 2007 en konvention om skydd för barn mot sexuell exploatering och sexuella övergrepp. Regeringen beslutade i oktober samma år, i samband med att konventionen öppnades för undertecknande, att Sverige skulle underteckna konventionen. Konventionen ställer krav på att man lever upp till vissa bestämmelser kring förebyggande åtgärder, materiell straffrätt, brottsutredning och åtal samt en rad andra processrättsliga regler angående sexualbrott mot barn. I artikel 23 i konventionen finns en särskild straffbestämmelse om grooming.

---

¹⁹ FN:s Barnrättskommittés Concluding Observations 2005 punkt 44 a, s. 8.

²⁰ P6_TA(2009)0040, Bekämpande av sexuellt utnyttjande av barn och barnpornografi

Europaparlamentets rekommendation till rådet av den 3 februari 2009 om bekämpande av sexuellt utnyttjande av barn och barnpornografi (2008/2144(INI)).

²¹ <http://www.eu-upplysningen.se/Lagar-och-regler/Om-rattsakterna/>

Enligt artikeln förbinder sig parterna att kriminalisera förslag i syfte att begå sexuella övergrepp riktade från vuxna till barn via informationsteknologin om att träffas, när förslaget följs av någon ytterligare handling som kan leda till ett sådant möte.²²

---

²² Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse article 23.

4. Den nya straffbestämmelsen Kontakt med barn i sexuellt syfte

4.1 Inledning

Vuxnas kontakter med barn i sexuella syften är en företeelse som genom den tekniska utvecklingen har fått en delvis ny innebörd. Svensk forskning på området har varit mycket begränsad. Det har t.ex. saknats forskning som beskriver hur innehållet i sådana kontakter kan se ut, vilken betydelse Internet spelar som kontaktverktyg jämfört med andra möjliga kontaktsätt mellan vuxna och barn, eller vilka barn som utsätts för sexuella kontakter från vuxna genom Internet. De senaste åren har flera nätpedofiler åkt fast och dömts till mångåriga fängelsestraff i Sverige. En av de mest uppmärksammade är den så kallade "Alexandra-mannen" som under flera år kontaktade hundratals flickor, av vilka han lyckades träffa och förgripa sig på många av dem. Listan över Alexandramannens brott består bl.a. av våldtäkt, sexuellt tvång, sexuellt utnyttjande av underårig, grovt sexuellt utnyttjande av underårig och sexuellt ofredande, mot sammanlagt 58 flickor.²³ Det får anses vara förenat med avsevärda svårigheter att uppskatta hur många nätgromarna faktiskt är. Svenska undersökningar från 2005 pekar på siffror från 400-500²⁴ och upp till 4000²⁵ män i Sverige som aktivt söker kontakt med barn i sexuella syften på Internet. I en färsk FN-rapport som publicerades i juli i år, 2009, konstaterades att det ständigt finns så många som 750 000 användare åt gången uppkopplade på Internet som letar efter barnpornografi eller barn att träffa.²⁶ Sexualbrottslagstiftningen ser till att förövare kan dömas för ofredanden, våldtäkter och andra sexuella övergrepp på barn. Den skyddar inte barn på ett effektivt sätt *från* att utsättas för dessa övergrepp, utan ger en möjlighet att straffa gärningsmannen *efter* att själva övergreppet ägt rum. En man som lurar upp ett barn på en vind för att förgripa sig på barnet och blir stoppad på vägen upp av någon som ingriper, kan inte fällas till ansvar för försök till något sexualbrott²⁷ mot barnet. För detta krävs att något av rekvisiten i aktuell paragraf har påbörjats – exempelvis hot om våld i våldtäktsfallet. Att gro-

²³ Hovrätten över Skåne och Blekinge dom B 1884-06.

²⁴ Rädsla barnens bedömning enligt referens i Ds 2007:13 s. 8.

²⁵ Internetanalytiker på Netscan Mats Anderssons bedömning enligt referens i Ds 2007:13 s. 30.

²⁶ Report of the Special Rapporteur on the Sale of Children, Child Prostitution and Child Pornography, Najat M'jid Maalla, A/HRC/12/23, s. 9 ff.

²⁷ Wennberg, Försök till brott, 1985, s. 151.

oma ett barn handlar om att skapa en kontakt med barnet för att skapa sig möjlighet att begå ofredanden eller övergrepp gentemot detta. Groomingen är en del i gärningsmannens process för att begå övergrepp mot barnet, och kan alltså ses som ett slags förberedelse till sexualbrott. Under senare år har det pågått en debatt såväl i Sverige som internationellt angående hur samhället bör agera för att hantera fenomenet.

4.2   *Brå:s rapport 2007:11, Vuxnas sexuella kontakter med barn via Internet*

Brottsförebyggande rådet (i det följande förkortat Brå) fick i uppdrag av regeringen att ta fram ett kunskapsunderlag rörande företeelsen grooming. Brå försöker i sin rapport kartlägga hur många barn som utsätts för att vuxna tar kontakt med dem på Internet i sexuella syften. Inledningsvis konstaterar man i rapporten att den svenska forskningen på området är begränsad till ett fåtal undersökningar, vilka bland annat visar att det är vanligare att flickor blir utsatta än pojkar och att förövarna nästan uteslutande är män.²⁸ BRÅ har studerat andra länders forskning på området – i Storbritannien har man t.ex. kommit fram till att kontakter som vuxna tar med barn i sexuella syften på Internet kan ta sig många olika uttryck. Det kan handla om allt från att man vill uppnå en mer omedelbar njutning genom att få barnet att exempelvis klä av sig framför en webbkamera eller genom att ställa sexuella frågor till barnet, till att man försöker få till stånd ett möte med barnet för att skapa sig förutsättningar för att begå ett fysiskt övergrepp på barnet. Amerikanska studier har visat att vid sexualbrott där förövaren begått ett fysiskt övergrepp mot barnet efter att de träffats via Internet, gärningsmannen ofta fått offret att tro att det handlar om ett kärleksförhållande dem emellan. För att kartlägga hur det ser ut i Sverige samlade Brå in datamaterial bestående av:

- En riksrepresentativ enkätundersökning bland 7 500 ungdomar i årskurs nio.
- En webbenkätundersökning riktad till drygt 1 000 vana Internetanvändare mellan 15 och 17 år.

---

²⁸ Offren var under 15 år i drygt 70 procent av de polisanmälda brotten som studerats i undersökningen och under 13 år i 32 procent av fallen. De allra flesta offer (92 %) var flickor. Samtliga misstänkta personer som knutits till brotten i polisanmälningarna var av manligt kön.

- Polisanmälda sexualbrott mot barn och ungdomar där offret och gärningsmannen varit i kontakt via Internet, mellan januari 2004 och september 2006 inom 14 av Sveriges 21 polismyndigheter (totalt 315 anmälningar).²⁹

Datan som Brå analyserade av olika typer av övergrepp kan rankas i mängdform så att de bildar en pyramid. Pyramidens breda bas utgörs av de många sexuella ofredanden som helt och hållet äger rum på Internet i form av pornografiska/kränkande chattmeddelanden eller blottning via webbkamera. Gärningsmannen kan, utan att lägga ner särskilt mycket ansträngning komma åt sina offer och utföra dessa typer av sexuella ofredanden. Mellanpartiet i pyramiden motsvarar de brott där gärningsmannen får offret att aktivt göra något, t.ex. lämna ut sitt mobiltelefonnummer eller klä av sig inför sin egen webbkamera. Dessa brott kräver troligtvis mer jobb för gärningsmannen på så sätt att han måste skapa ett tillräckligt förtroende hos barnet för att få det att exempelvis lämna ut sitt telefonnummer. Toppen på pyramiden utgörs av de anmälda sexualbrotten där gärningsmannen förgripit sig på barnet vid ett möte utanför Internet. I dessa fall kan gärningsmannen ha haft kontakt med barnet i alltifrån veckor eller månader till flera år innan gärningsmannen lyckats skapa sig tillfälle att begå det fysiska sexuella övergreppet mot barnet. Brå konstaterar vidare i sin rapport att det går att urskilja en högriskgrupp bland barn och ungdomar som är mer sårbara än andra barn för sexuell grooming. Barn som har problem på olika livsområden är bland de värst utsatta för övergrepp utanför Internet, så även när det gäller online-övergrepp. Barn som exempelvis har varit utsatta för varaktig mobbing eller utfrysning, eller som inte har vuxna i sin närhet att ty sig till och lita på, tenderar att vara extra känsliga då de är i ett stort behov av någon att anförtro sig åt. Detta utnyttjas naturligtvis av de män som ägnar sig åt sexuell grooming då dessa barn är i stort behov av någon som bekräftar dem och lyssnar på dem. Brå menar att i detta hänseende kan fenomenet grooming jämföras med andra Internetrelaterade fenomen som ställer till problem för Internetanvändaren. Som exempel nämner man ”nigeria-breven”, som är s.k. SPAM. De skickas ut i massor och tar sig in på och skadar de användares hårddiskar/konton där det ges möjlighet. På samma vis kan män som ägnar sig åt sexuell grooming på nätet komma i kontakt med ett i princip obegränsat antal barn på mycket kort tid och med mycket liten ansträng-

---

²⁹ Dessa identifierades med hjälp av en datoriserad sökning, genomförd med en särskilt upprättad sökordslista. Sökningen gjordes bland samtliga sexualbrottsanmälningar till de berörda polismyndigheterna där offret var under arton år. En sådan sökning upptäcker bara fall där det framgår av den så kallade gärningsbeskrivningen att gärningsmannen och offret varit i kontakt via Internet. Materialet är således inte heltäckande för samtliga sexualbrott av denna typ som anmälts till polisen.

ning, och några av dessa kontaktförsök kommer att lyckas genom att de extra sårbara självselektarar. Brås samlade bedömning blir i slutändan att Internet har en stor positiv potential för barns utveckling som bör bevaras, och att det därför är ytterst angeläget att skydda barn från de faror och risker som finns med Internet. Vuxna som begår sexuella övergrepp och ofredanden mot barn är inget nytt, men tillfällesstrukturen är förändrad i och med Internet och man konstaterar att det behövs åtgärder för att minska barns utsatthet online. Brå tar upp fyra områden för brottsbekämpning som bör tittas på:

- Systematisk utbildning av barn, föräldrar, allmänhet.
- Vad kan IT-branchens aktörer bidra med?
- Lagstiftning mot kontakter med barn i sexuella syften
- Polisiära åtgärder för att upptäcka och utreda brott

Brå förespråkar en central samordningsfunktion för att koordinera det brottsförebyggande arbetet på de olika områdena.

4.3   *Ds 2007:13*

Chefen för Justitiedepartementet gav i februari 2006 i uppdrag åt dåvarande riksåklagaren att ta fram en utredning över hur strafflagstiftningen möter problemet med vuxna som söker kontakt med barn i sexuella syften, via medier som Internet. Utredningen skulle besvara frågor som vilka verktyg de brottsbekämpande myndigheterna har för att bemöta problemet och om lagstiftningen är tillräcklig för att skydda barn på bästa sätt eller om lagändringar kan behövas. Arbetet skedde till stor del i samarbete med Brå, som parallellt fått i uppdrag att ta fram ett kunskapsunderlag beträffande nätgrooming åt regeringen. Utredningen visar att nätgrooming är väldigt vanligt och att nätgroomarna är män i olika åldrar och samhällsklasser. Vidare visar utredningen att unga flickor utgör den största delen av de utsatta och att ett inte ringa antal kontakter leder fram till allvarliga sexuella övergrepp.³⁰ Utredningens slutsats blev att skyddet i dagsläget inte var tillfredställande och att särskild lagstiftning på området behöv-

---

³⁰ Ds 2007:13 s 11 f.

des,³¹ varför man lämnade förslag på utformning av en ny straffbestämmelse. Den nya bestämmelsen föreslogs i promemorian få benämningen ”Kontakt med barn i sexuellt syfte” och placeras i 6 kapitlet BrB i form av en ny § 10 a. Utredningen förespråkade en utformning där själva handlingen att ha kontakt med ett barn kriminaliseras, när kontakten sker med syfte att begå sexualbrott mot barnet enligt 6 kapitlet BrB. Utredningen bedömde att straffansvar borde inträda redan på kontaktstadiet, då ett senare inträde inte kunde förväntas innebära några nämnvärda positiva effekter i förhållande till nu gällande ordning. Exakt vilket sexualbrott i 6 kapitlet som gärningsmannen har haft syfte att begå behöver enligt promemorians förslag inte preciseras, det räcker med att konstatera att gärningsmannen haft för avsikt att begå ett brott av sådant slag. Straffbestämmelsen föreslogs vara teknikneutral, och inte begränsad till att omfatta endast kontakter via Internet. Vidare ställdes i förslaget inget krav på att kontakterna ska ha skett ett visst antal gånger eller att det skulle vara den vuxne som initierat själva kontakten, då utredaren bedömde att sådana krav med lätthet skulle kunna kringgås och göra en straffbestämmelse verkningslös. Straffskalan föreslogs vara böter eller fängelse i högst ett år. Precis som vid andra sexualbrott mot barn (med undantag för de grövsta) föreslogs ansvarsfrihetsregeln i 6 kap. 14 § BrB kunna tillämpas även vid situationer som omfattas av den föreslagna lydelsen. Frågan om den vuxnes syfte att begå någon form av sexualbrott mot barnet kan anses styrkt får enligt förslaget i promemorian bedömas med utgångspunkt från omständigheterna i det enskilda fallet. Det bör för straffansvar inte krävas att kontakterna har haft ett visst preciserat innehåll. Utredaren menade att begränsningar av ett sådant slag skulle riskera att göra bestämmelsen verkningslös, då de utan större bekymmer skulle kunna kringgås av gärningsmannen. För att det objektivt sett tydligt ska framgå att den vuxne har ett sexuellt motiv krävs normalt ett starkt sexuellt språk. En vuxen som använder ett starkt sexuellt präglat språk och kommer med anspelningar eller förslag/inviter av sexuell art till ett barn, kan redan idag dömas för sexualbrott, exempelvis sexuellt ofredande. Utredaren föreslog att bedömningen i fråga om den vuxnes uppsåt ska ske på sätt som vid många andra uppsåtsbedömningar, genom en utgångspunkt från de föreliggande omständigheterna sammantagna. Dessa exempel gavs på förhållanden som typiskt sett kan vara sådana som bör leda till bedömningen att den vuxne har ett sexuellt motiv till sina kontakter med barnet (särskilt då de förekommer i förening med varandra):

---

³¹ Ds 2007:13 s 14 f.

- Den vuxne har själv sökt och kommit i kontakt med ett för honom okänt barn.
- Den vuxne kommenterar vid upprepade tillfällen barnets utseende i uppskatande ordalag.
- Den vuxne förhör sig om barnets eventuella sexuella erfarenheter.
- Kommunikationen är, i vart fall från den vuxnes sida, även i övrigt sexuellt präglad.
- Den vuxne ljuger om sin ålder, bakgrund eller andra förhållanden på ett sätt som får honom att framstå som intressantare och/eller attraktivare än han i själva verket är.
- Den vuxne vill att kontakterna ska övergå från ett öppet och övervakat forum till ett s.k. kompisprogram eller annat mera privat forum som är skyddat från insyn.

Man påpekar i promemorian att det inte automatiskt innebär att den vuxne är beredd att begå fysiska övergrepp mot barnet för att han har ett sexuellt motiv till kontakterna. Vid bedömningen av om så är fallet bör till exempel följande omständigheter beaktas:

- Den vuxne frågar om barnet har tillgång till webbkamera.
- Den vuxne vill veta var barnet bor eller går i skola.
- Den vuxne föreslår att han och barnet ska träffas.
- Den vuxne har i sin dator eller någon annanstans barnpornografiska bilder på andra barn som han har haft kontakt med.

Att kontakterna går så långt som till att barnet och den vuxne träffas (eller ger sig iväg för att träffas) nämns som ytterligare exempel på beteenden som bör påverka bedömningen av den vuxnes avsikter med sina kontakter med barnet. Har den vuxne förvissat sig om att barnets föräldrar är ovetandes om mötet, att mötet ska ske på en avskild plats (i ett hotellrum, bil etc.) eller att han har med sig kondomer eller sexleksaker är ytterligare omständigheter som talar för att den vuxne har för avsikt att förgripa sig sexuellt på barnet. De uppräknade förhållandena ska ses som exempel och utredaren poängterar att många andra omständigheter kan finnas i de enskilda fallen som med styrka talar för att den vuxne har föresatt sig att sammanträffa med barnet för att kunna förgripa sig på detta. Vid bedömningen av den vuxnes avsikter ska

det också kunna ha betydelse om personen tidigare är dömd för övergrepp mot barn eller på annat sätt, till exempel genom att vara medlem i pedofila nätverk, tydligt har manifesterat sin bristande respekt för barns sexuella integritet. Departementspromemorian remissbehandlades av 43 instanser,³² varav de flesta var positiva och tillstyrkte förslaget i sin helhet.³³ Tre instanser avstyrkte förslaget, dessa var Advokatsamfundet, RFSU samt Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet.³⁴

4.4   *Prop. 2008/09:149, Vuxnas kontakter med barn i sexuella syften.*

Regeringen lade i mars i år, 2009, fram sin proposition till riksdagen. I propositionen föreslogs ovan nämnda reglering införas, dock med några förändringar från förslaget i den bakomliggande remitterade promemorian. Förslaget i propositionen såg annorlunda ut i två väsentliga avseenden; 1) det angavs uttryckligen i paragrafen vilka brott enligt 6 kapitlet som gärningsmannen ska ha avsikt att begå och 2) för straffansvar krävs att gärningsmannen har träffat en överenskommelse med barnet om att träffas samt därefter vidtagit någon ytterligare åtgärd, utöver själva överenskommelsen, för att främja ett sådant möte. Regeringen poängterade i propositionen att det är själva överenskommelsen om ett sammanträffande med barnet som är att betrakta som det centrala momentet. Redan i och med överenskommelsen har den vuxne tagit ett avgörande steg mot ett fysiskt möte med barnet, den ytterligare åtgärden bekräftar sedan den vuxnes vilja att gå vidare i den handlingsprocess som syftar till att möta barnet. Via det tillkommande momentet förstärks den fara som kommit till uttryck redan genom överenskommelsen.³⁵ Propositionen har antagits av riksdagen och lagändringen trädde i kraft den 1 juli i år, 2009.

---

³² Förteckning över remissinstanserna i bilaga 1.

³³ En sammanställning av remissyttrandena, Ju2007/4313/L5, finns tillgänglig på Justitiedepartementet.

³⁴ Se nedan under 5.3 mer om vad kritiken bestod i.

³⁵ Prop. 2008/09:149 s. 26.

5.   **Analys**

5.1   ***Riksdagsbeslutet***

Det var ett enigt justitieutskott som stod bakom regeringens slutliga proposition om att göra grooming straffbart. Enligt utskottet fanns det behov av lagstiftning för att ytterligare stärka skyddet för barn från att utsättas för sexuella övergrepp.³⁶ Riksdagen antog den 6 maj 2009 de nya reglerna som trädde i kraft den 1 juli i år.

Den nya straffbestämmelsen, 10 a § i 6 kapitlet BrB:

Den som, i syfte att mot ett barn under femton år begå en gärning för vilken straff föreskrivs i 4, 5, 6, 8 eller 10 §, träffar en överenskommelse med barnet om ett sammanträffande samt därefter vidtar någon åtgärd som är ägnad att främja att ett sådant sammanträffande kommer till stånd, döms för kontakt med barn i sexuellt syfte till böter eller fängelse i högst ett år.

Den nya lydelsen i 14 §³⁷ 6 kapitlet BrB:

Den som har begått en gärning enligt 5 § eller 6 § första stycket mot ett barn under femton år eller enligt 8 § första stycket eller 10 § första stycket, ska inte dömas till ansvar om det är uppenbart att gärningen inte inneburit något övergrepp mot barnet med hänsyn till den ringa skillnaden i ålder och utveckling mellan den som har begått gärningen och barnet samt omständigheterna i övrigt.

Detsamma gäller den som har begått en gärning enligt 10 a § om den har syftat till en sådan gärning som anges i första stycket och som, om den hade fullbordats, enligt vad som anges där uppenbarligen inte skulle ha inneburit något övergrepp mot barnet.

---

³⁶ Riksdag och Departement, webbupplagan, 20090505.

<http://www.rod.se/politikomraden/rattsvasende/Ny-lag-ska-stoppa-sexkontakt-med-barn/>

³⁷ Senaste lydelse 2005:90.

5.2 *Den lagtekniska utformningen*

5.2.1 Uppsåtet

Genom formuleringen ”kontakt med barn i sexuellt syfte” väljer lagstiftaren att ställa upp ett krav på direkt uppsåt att begå sexualbrott mot barnet för att straffansvar ska bli aktuellt. Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet påpekade i sitt yttrande att det kan vara svårt att styrka ett direkt uppsåt även i fall som framstår som klart straffvärda. Om kontakten t.ex. handlar om att barnet ska posera framför en webbkamera menar nämnden att det rimligen borde följa straffansvar även om endast ett indirekt eller ett likgiltighetsuppsåt föreligger/kan styrkas. Enligt nämnden borde bestämmelsen utformas så att uppsåt av vilket slag som helst räcker.³⁸

5.2.2 Överenskommelsen

Den vuxne ska ha överenskommit med barnet om ett möte. Vem, av barnet och den vuxne, som har tagit initiativet till överenskommelsen har ingen betydelse. Det ska för straffansvar vara fråga om en gemensam viljeriktning om att mötas på viss tid och plats. För att uppfylla rekvisitet kan det t.ex. vara tillräckligt att den vuxne har fått barnet att bekräfta att han eller hon är ensam hemma en viss kväll och att det var underförstått att gärningsmannen då skulle besöka barnet.³⁹ För att straffansvar ska komma i fråga krävs att gärningsmannens syfte⁴⁰ med att träffa överenskommelsen är att begå vissa gärningar enligt 6 kap. BrB mot barnet.⁴¹ Det är fråga om ett s.k. överskjutande uppsåt, vilket innebär att brottet (med övriga förutsättningar uppfyllda) fullbordas trots att inget sexualbrott har kommit till stånd. Bedömningen av om den vuxne har haft ett brottsligt syfte får enligt propositionen göras utifrån en helhetsbedömning av omständigheterna i det enskilda fallet. Som exempel på omständigheter som kan vara av betydelse nämns den avtalade mötesplatsen, parternas relation till varandra, åldersskillna-

---

³⁸ Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet yttrande Dnr SU 302-1316-07, s. 1.

³⁹ Prop. 2008/09:149 s. 46.

⁴⁰ Beträffande syftet förutsätts direkt uppsåt.

⁴¹ De straffbestämmelser som avses är våldtäkt mot barn (4 §), sexuellt utnyttjande av barn (5 §), sexuellt övergrepp mot barn (6 §), utnyttjande av barn för sexuell posering (8 §) eller sexuellt ofredande (10 §).

den, hur de har kommit i kontakt med varandra och innehållet i den föregående kommunikationen.⁴² Överenskommelsen om ett sammanträffande innebär att den vuxnes önskan att träffa barnet bekräftas och att ett ytterligare steg tas mot brottets fullbordan. Härigenom bortfaller problemet med förslag som genast avvisas och där den brottsliga avsikten av det skälet aldrig har förutsättning att realiseras.⁴³

5.2.3 Åtgärd ägnad att främja ett sammanträffande

Gärningsmannen ska efter överenskommelsen vidta någon åtgärd som är ägnad att främja att ett sammanträffande kommer till stånd. Även sådana åtgärder som vidtas samtidigt eller i nära anslutning till att överenskommelsen träffas, omfattas. Om åtgärden däremot vidtas innan överenskommelsen träffas inträder i stället straffansvar först när någon ytterligare åtgärd därefter vidtas. Rekvisitet uttrycker en objektiv norm. Det är för straffansvar tillräckligt att utfallet vid en objektiv bedömning blir att åtgärden typiskt sett är sådan att den får anses främja ett sammanträffande. Lagstiftaren åsyftar här konkreta handlingar genom vilka gärningsmannen bekräftat att han står fast vid att gå vidare i den handlingsprocess som syftar till att möjliggöra ett sexuellt övergrepp. Utöver de mer uppenbara fall som när gärningsmannen påbörjat resan till – alternativt kommit fram till – mötesplatsen omfattas åtgärder som att han betalar en biljett åt barnet för att ombesörja dennes resa, eller instruerar barnet om färdväg, tidtabeller etc. Vidare kan det handla om åtgärder som att gärningsmannen vid förnyade kontakter med barnet utsätter det för påtryckningar för att få det att stå fast vid överenskommelsen och verkligen komma till mötesplatsen. Ett annat exempel är att det kan vara tillräckligt att gärningsmannen befinner sig i sitt hem på utsatt tid för det överenskomna mötet, givet att det är den platsen han har överenskommit med barnet om att mötas på, för att han ska anses ha vidtagit en sådan åtgärd som medför att rekvisitet är uppfyllt.⁴⁴

---

⁴² Prop. 2008/09:149 s. 47.

⁴³ Prop. 2008/09:149 s. 24.

⁴⁴ Prop. 2008/09:149 s. 46 f.

5.2.4 Oaktsamhet beträffande barnets ålder

Som nämnts ovan under 3.1.7 gäller ett oaktsamhetskrav beträffande barnets ålder. För straffansvar enligt bestämmelsen krävs att barnet inte har uppnått 15 års ålder och att den vuxne har insett eller – i enlighet med 6 kap. 13 § BrB – haft skälig anledning att anta detta. Den vuxne har således ett ansvar att vara aktsam över barnets ålder. Har barnet t.ex. uppgett sig vara över 15 år, men samtidigt lämnar uppgifter om sin skolgång eller annat som talar för att han eller hon är yngre, aktualiseras straffansvar då den vuxne borde ha insett att barnet i själva verket var yngre.⁴⁵

5.2.5 Tillbakaträdande

Genom att formulera lagtexten som att den ytterligare åtgärden ska vidtas *efter* överenskommelsen lämnas öppet för en möjlighet till frivilligt tillbakaträdande. När fullbordanspunkten för brottet läggs vid den *efterföljande* åtgärden har gärningsmannen en möjlighet att välja att tillbakaträda t.ex. genom att inte dyka upp till den bestämda träffen och istället meddela barnet att mötet ej blir av. Genom denna formulering av lagtexten uppnås en viss likhet med bestämmelserna i 23 kapitlet BrB om frivilligt tillbakaträdande. I fall då gärningsmannen avbryter sina planer efter det att den ytterligare åtgärden vidtagit finns inte någon möjlighet att undvika straffansvar.⁴⁶ Istället kan en sådan situation möjligen beaktas vid straffmätningen.⁴⁷

5.2.6 Undantagsregeln

Bestämmelsen i 6 kap. 14 § BrB om ansvarsfrihet i vissa fall utvidgas för att kunna tillämpas även i fråga om gärningar enligt den nya straffbestämmelsen. Ett nytt andra stycke införs i detta syfte i paragrafen. Bestämmelsen innebär att den ska vara fri från ansvar som har begått en gärning enligt den nya straffbestämmelsen om den har syftat till en sådan gärning som an-

---

⁴⁵ Prop. 2008/09:149 s. 27 f.

⁴⁶ Prop. 2008/09:149 s. 47.

⁴⁷ Se 29 kap. 5 § BrB.

ges i första stycket och som, om den hade fullbordats, det kan anses uppenbart att gärningen i fråga inte skulle ha inneburit något övergrepp mot barnet. Vid denna bedömning ska beaktas om skillnaden i ålder och utveckling mellan gärningsmannen och barnet är ringa samt vilka omständigheter som i övrigt föreligger. Undantagsregeln kan exempelvis bli tillämplig då det rör sig om två tämligen jämnåriga barn, varav den ena är strax under 15 år gammal, om det framstår som tydligt att en kommande sexuell handling mellan dem inte skulle medföra straffansvar för den äldre parten.⁴⁸

5.3 Rättspolitiska aspekter – en diskussion

5.3.1 Groomingbrottets konstruktion som ett abstrakt faredelikt

Inom straffrätten talar man ibland om s.k. faredelikt. Det finns i huvudsak två olika faredelikt; konkreta faredelikt vilka motsvarar en gärning som direkt framkallar fara och abstrakta faredelikt som motsvarar en gärning där handlandet typiskt sett framkallar fara.⁴⁹ Groomingbrottet var i promemorian konstruerat som ett abstrakt faredelikt, dvs. man kriminaliserar en gärning som typiskt sett medför en risk för att en viss skadlig effekt ska uppstå. Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet kritiserade denna konstruktion i sitt yttrande över promemorian och påpekade att vid andra abstrakta faredelikt kan skadan ofta realiseras så snart risksituationen har skapats, genom omständigheter utanför gärningsmannens kontroll. I detta fall däremot innebär den risksituation som skapas genom själva kontakten en fara för skadlig effekt endast under förutsättning att gärningsmannen företar en ny gärning som sedan realiserar den skadliga effekten.⁵⁰ Kritiken blir delvis inaktuell vad gäller den nu antagna straffbestämelsen enär lagstiftaren valde att lägga fullbordanspunkten vid en tidpunkt då risken för att skadan realiseras ligger avsevärt mycket närmare i tiden, även om den stannar inom gärningsmannens kontroll – nämligen då gärningsmannen förutom överenskommelsen om ett möte med barnet har vidtagit någon ytterligare åtgärd för att mötet ska bli av. Jareborg menar att kriminalisering av gärningar som endast innebär en abstrakt fara för en kränkning av

---

⁴⁸ Prop. 2008/09:149 s. 35.

⁴⁹ Jareborg, *Brotten första häftet grundbegrepp brotten mot person*, s. 173-176.

⁵⁰ Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet yttrande Dnr J 2007/347, s. 2.

skyddsintresset bara bör accepteras till förmån för de viktigaste skyddsintressena,⁵¹ till vilka barns sexuella integritet enligt min mening får räknas. Lernestedt menar att det finns skäl att inte stirra sig blind på huruvida ett brott har konstruerats som ett förstadiebrottp eller som ett fullbordat brott, och nämner rattfylleribrotten och brotten mot vapenlagen och knivlagen som exempel. Dessa brott har inte konstruerats som rena farebrott, men kriminalisering har skett just med hänsyn till skyddsintresset liv och hälsa, som *kan* utsättas för fara vid ett fullbordat brott, men inte *alltid* gör det.⁵² Lernestedt poängterar att det inte endast kan vara av ondo att utvidga det straffbara området från att omfatta inträffad effekt eller skada till att omfatta även vissa förstadier. Eftersom straffrättens uppgift är att skydda viktiga intressen medför det att vissa sådana bör ges en större skyddszon än andra, genom att straffrättsskydd aktualiseras redan vid sådana förstadier där det återstår flera led innan den önskade effekten inträffar.⁵³ Med andra ord får det utifrån Lernestedts resonemang anses legitimt att kriminalisera gärningar som utgör sexuell grooming, även om de endast innebär en abstrakt fara för skyddsintresset, om vi väljer att räkna skyddsintresset barns hälsa till ett av de viktigaste skyddsintressena.

5.3.2 Fullbordanspunktens placering

Genom att formulera lagtexten som att den ytterligare åtgärden ska vidtas *efter* överenskommelsen lämnas öppet för en möjlighet till frivilligt tillbakaträdande.⁵⁴ Å andra sidan öppnar denna konstruktion för en situation där man låter ett helt slumpmässigt agerande bli avgörande för om ett brott är begånget eller ej. Har gärningsmannen först bokat en biljett till mötesplatsen och sedan överenskommit med barnet om en träff så är brottet inte fullbordat förrän han ger sig av till platsen.⁵⁵ Har en gärningsman däremot först överenskommit med barnet om en träff och sedan bokat en biljett till mötesplatsen är brottet fullbordat redan vid bokandet av biljetten. I detta fall torde gärningsmannen alltså inte kunna tillbakaträda genom att låta bli att dyka upp. Två i det närmaste identiska fall kan alltså komma att bli bedömda helt olika enbart beroende på var i händelsekedjan man råkat utföra en viss handling (i mitt exempel bokandet

---

⁵¹ Jareborg, Allmän kriminalrätt, 2001, s. 54 och 178.

⁵² Lernestedt, Kriminalisering, 2003, s. 304.

⁵³ Lernestedt, a.a., s. 302.

⁵⁴ Se ovan under 5.1.5.

⁵⁵ Jfr. prop. 2008/09:149 s. 47.

av biljetten). För gärningsmannen är detta rimligen ovidkommande och inget som han inser betydelsen av. Den som råkar boka biljetten i ett tidigare skede har knappast mindre onda avsikter med sitt handlande.

5.3.3 Ett steg mot en mer preventionistisk straffrätt?

Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds Universitet avstyrkte förslaget i promemorian bland annat med motiveringen att det enligt deras uppfattning utgör ett långt gående steg på ett känsligt område mot en s.k. preventionistisk straffrätt. Kritiken består i att man menar att gärningen man i promemorian har valt att göra straffbar – att ha kontakt med ett barn i sexuellt syfte – ligger så långt före ett eventuellt fysiskt övergrepp mot barnet att det resulterar i att man kriminaliserar själva tanken.⁵⁶ Även Advokatsamfundet och RFSU riktade i sitt yttrande kritik mot lagförslaget i denna del och menar att föreslagen utformning riskerar att leda till rättsosäkerhet.⁵⁷ Utredarens förslag till kriminalisering är enligt Advokatsamfundet inte förenligt med vår rättstradition, då det tar sikte på en *möjlig risk* för att ett barn kommer till skada genom den vuxnes agerande, snarare än på ett agerande som *kommer att* leda till ett brott.⁵⁸ (Även denna kritik blir till viss del inaktuell genom lagstiftarens val att placera fullbordanspunkten vid ett senare skede, där risken för att skadan realiserar ligger närmare i tiden.)

Asp tycker sig se en tendens till att straffrätten alltmer används till att förhindra att faror och skador överhuvudtaget uppstår. Han kallar detta fenomen för preventionism och menar att det kan medföra problem i flera avseenden. En av farorna är enligt Asp att övervägandena i fråga om vad som är ett rimligt straff för en brottslig gärning inte styrs av gärningens skadliga effekt utan av en prognos beträffande den befarade effekten.⁵⁹ Asp värjer sig mot det han ser som en kriminalisering av en brottslig vilja. Enligt min mening medför den nya straffbestämelsen inte en kriminalisering av endast en brottslig vilja. Straffansvar inträder när rekvisitet *”därefter vidtar någon åtgärd som är ägnad att främja att ett sådant sammanträffande kom-*

---

⁵⁶ Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds Universitet yttrande Dnr J 2007/347.

⁵⁷ Advokatsamfundets yttrande Ju2007/4313/L5, s. 1 och RFSU:s yttrande, http://www.rfsu.se/ds_2007_13.asp

⁵⁸ Advokatsamfundets yttrande Ju2007/4313/L5, s. 1.

⁵⁹ Asp, Går det att se en internationell trend? – om preventionismen i den moderna straffrätten, SvJT nr 1 2007 s. 69 ff. samt Från tanke till gärning, del 1, 2005.

mer till stånd” är uppfyllt. Det vill säga först när gärningsmannens uppsåt att, i sexuellt syfte, möta barnet tydligt har manifesterats i hans handlingar.⁶⁰

För bedömningen av om den vuxne har ett sexuellt syfte med kontakten med barnet görs en bedömning utifrån omständigheterna i varje enskilt fall.⁶¹ Inte heller en revidering av bestämmelsen till att motsvara utredarens förslag i promemorian kan enligt min mening innebära en kriminalisering av den brottsliga viljan. Gärningsmannens agerande kan i vissa fall tidsmässigt förhålla sig relativt avlägset i förhållande till den skada som riskeras (t.ex. när kontakten syftar till att förgripa sig på barnet när ett möte blivit aktuellt, vilket kan vara långt senare). I andra fall däremot kan faran för brott vara mer överhängande, t.ex. när kontakten går ut på att förmå barnet att visa sin kropp eller utföra handlingar av sexuell natur i en webbkamera. Även med en utformning i enlighet med promemoriaförslaget läggs fullbordanspunkten för brottet när den vuxne går från tanke till gärning och *tar kontakt* med barnet i syfte att senare förgripa sig på det. Någon form av kommunikation ska ha skett, om kontakten inte besvaras eller omedelbart avvisas ska brott inte anses begånget. Enbart den brottsliga viljan skulle inte vara straffbelagd, men däremot ett handlande som medför fara för barnets sexuella integritet.⁶²

Enligt Asp är groomingbestämmelsen att se som ett förfälsdelikt vars legitimation bygger på ett överskjutande uppsåt å gärningsmannens sida, vilket i sin tur leder till en osäkrare uppsåtsbedömning och i förlängningen en ökad risk för oriktiga fällande domar.⁶³ Att bedömningen av om den vuxne har haft ett sexuellt uppsåt ska ske med utgångspunkt i de sammantagna omständigheterna i det enskilda fallet kan knappast ses som något unikt, så är fallet vid många uppsåtsbedömningar. I promemorian såväl som i propositionen redogörs grundligt för de omständigheter som kan ligga till grund för bedömningen av den vuxnes uppsåt⁶⁴, varför jag anser att svårigheterna med att styrka det överskjutande subjektiva rekvisitet inte bör överdrivas.⁶⁵

---

⁶⁰ Han har t.ex. bokat en biljett till barnet, se Prop. 2008/09:149 s. 26 ff.

⁶¹ Se exempel ovan under 5.2.2 på omständigheter som talar för att den vuxne har ett sexuellt syfte.

⁶² Se samma resonemang i Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet yttrande Dnr SU 302-1316-07.

⁶³ Asp, Grooming – ett gott skäl att gorma?, Jurist uden omsvøb. Festskrift til Gorm Toftegaard Nielsen, 2007, s. 26, samt Från tanke till gärning, del 1, 2005.

⁶⁴ Se ovan under 4.3 och 4.4.

⁶⁵ Det stora flertalet remissinstanser har inte heller haft något att erinra mot en sådan lösning, Prop. 2008/09:149 s. 29.

Asp menar vidare att en kriminalisering av grooming leder till en förskjutning av fokus från skadliga gärningar till farliga gärningsmän.⁶⁶ Det är en straffrättsideologiskt intressant fråga om det är mot gärningen eller mot gärningsmannen vi ska rikta ljuset när ett visst handlande bedöms. Ska vi straffa effekten eller avsikten? I svensk doktrin har framför allt Jareborg i denna diskussion använt sig av begreppsparet handlingsetik och sinnelagsetik.⁶⁷ Utgångspunkten i svensk rätt får anses vara det handlingsetiska synsättet, dvs. i första hand fokus på effekten. Man kan dock inte säga att vi uteslutande agerar efter ett handlingsetiskt synsätt. Vi straffar även gärningar ur ett sinnelagsetiskt perspektiv. Exempel på detta är att vi straffar vissa typer av försök trots att det objektivt sett inte förelegat någon fara för skada – till exempel finns det utrymme för att döma en person som brutit sig in i en byggnad för försök till grov stöld, även om det i efterhand visade sig att det inte fanns något av värde i byggnaden. Det finns också exempel på försök som är helt straffria, gärningsmannens onda uppsåt till trots, till exempel ett försök att döda någon genom att uttala besvärjelser. I BrB 23:1 återfinns formuleringen som avgör om ett otjänligt försök är straffbart:

”Har någon påbörjat utförandet av ett visst brott utan att detta kommit till fullbordan, ska han i de fall särskilt stadgande givits därom dömas för försök till brottet, såframt fara förelegat att handlingen skulle leda till brottets fullbordan eller sådan fara endast på grund av tillfälliga omständigheter varit utesluten.”

Avgörande är alltså huruvida faran för brottets fullbordan har varit utesluten endast på grund av tillfälliga omständigheter. När det gäller försöket att döda genom besvärjelser är det inte otjänligt på grund av tillfälliga omständigheter, utan på grund av en grundläggande brist i brottsplanen. När det gäller inbrottet däremot, var det en tillfällig omständighet att där saknades saker av värde. Rent objektivt förelåg ingen fara för brottets (grov stöld) fullbordan, men gärningsmannens avsikt var att begå brottet.

Samma resonemang applicerat på företeelsen grooming ger att när en gärningsman som har kontakt med olika barn på Internet i syfte att få till stånd ett möte med barnet för att förgripa sig sexuellt på det, inte lyckas fullborda övergreppet mot barn nummer 2, men väl mot barn nummer 1 och 3, beror misslyckandet med barn nummer 2 inte på en grundläggande brist i

---

⁶⁶ Asp, Går det att se en internationell trend? – om preventionismen i den moderna straffrätten, SvJT nr 1 2007 s. 69 ff. samt Från tanke till gärning, Del 1, 2005.

⁶⁷ Jareborg, Allmän kriminalrätt 2001 s. 65.

brottsplanen (han nådde framgång med andra barn), utan på tillfälliga omständigheter (t.ex. barnet anar oråd och avbryter kontakten). Enligt Jareborg krävs det någon form av risktagande från gärningsmannens sida för att det ska bli aktuellt med straffansvar vid ett otjänligt försök.⁶⁸ Det ska vid en objektiv bedömning utifrån gärningsmannens position framstå som plausibelt att hans uppsåt kommer att förverkligas. I ett rättsfall från 2008 hade en gärningsman under flera års tid kontaktat barn på Internet och träffat flera av dem. Han dömdes för bl.a. sexuella övergrepp och grov misshandel mot 16 flickor (varav två hade smittats med HIV). Gärningsmannen hade ”fört bok” med detaljerade kartläggningar av hundratals flickor och deras intressen, många av dem hade han lyckats träffa och förgripa sig på, andra inte.⁶⁹ Den vuxne groomaren skulle överhuvudtaget inte ägna sig åt att kontakta obekanta barn på Internet om han inte räknade med att lyckas nå ett resultat i form av någon sexuell kontakt med något av barnen. Han kan i vart fall inte ha någon bestämd uppfattning om att kontakten med det för honom obekanta barnet inte kan resultera i sexuell kontakt. Enligt min mening måste det således ur gärningsmannens perspektiv objektivt sett framstå som plausibelt att vissa, eller till och med många, av kontakterna kommer att bereda honom tillfälle till sexuell utbyte med barnen han kontaktar. När gärningsmannen groomar barnet föreligger det en risk att han lyckas i sitt uppsåt att nå fram till en sexuell kontakt – det föreligger således en fara för barnets sexuella integritet.

När det gäller grooming får det anses uppenbart att den vuxnes agerande är straffvärt ur ett sinnelagsetiskt perspektiv. Den vuxne groomarens motiv till sina kontakter med barnet är att få någon form av sexuell utbyte, och sexuella handlingar med barn är generellt förbjudna och anses ha ett högt straffvärde. Om den vuxne lyckas förverkliga sina syften eller ej spelar ur detta perspektiv inte någon roll. Är det också legitimt att kriminalisera grooming ur ett handlingsetiskt perspektiv? Med utgångspunkt i Jareborgs teori om risktagande från gärningsmannens sida anser jag att grooming är straffvärt även ur ett handlingsetiskt perspektiv.⁷⁰ Till stöd för detta kan inte minst den senaste tidens många rättsfall där kontakter mellan vuxna och barn på internet har lett till övergrepp i det verkliga livet åberopas.⁷¹

---

⁶⁸ Jareborg a. a. s. 387.

⁶⁹ Svea Hovrätt dom B 1555-08.

⁷⁰ Se liknande resonemang i Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet yttrande Dnr SU 302-1316-07, s.1.

⁷¹ Som exempel kan nämnas två av de mest kända fallen, ”Alexandramannen” som 2006 dömdes för bl.a. åtta våldtäkter och ”HIV-mannen” som 2008 dömdes för olika övergrepp, bl.a. grov misshandel, mot 16 barn, varav

5.3.6 Lagens normgivande effekt och legitimationsfrågan

Syftet med att kriminalisera vissa beteenden är att motverka och förebygga dessa. Genom att straffbelägga ett visst beteende vill lagstiftaren markera att beteendet är så oönskat att det är befogat att tillgripa maktmedel mot dem som trots allt inte avhåller sig från beteendet i fråga. Många barn utsätts för ovälkomna kontakter av vuxna män på Internet⁷², kontakter varav somliga har ett tydligt sexuellt motiv medan somliga, åtminstone till en början, helt saknar sexuellt innehåll men ändå kan vara besvärande för barnen.⁷³ Barnombudsmannen konstaterar i sitt remissvar till promemorian att om barn och ungdomar vet att det är olagligt för en vuxen att kontakta ett barn på det sätt som grooming innebär, kan incitament att berätta om kontakterna för ansvarsfulla vuxna stärkas.⁷⁴ Det gäller både när de själva kontaktas och när de märker att andra barn kontaktas. Asp ställer sig tveksam till legitimiteten i att kriminalisera grooming, då det enligt honom innebär att straffbelägga ett beteende som inte nödvändigtvis behöver vara skadligt – själva kontaktskapandet med barnet. Groomingverksamheten är enligt Asp långt ifrån alltid särskilt otäck i sig.⁷⁵ Jag skulle vilja säga att groomingverksamheten alltid är otäck i sig, då den alltid sker med ett sexuellt syfte, annars skulle den inte vara att betrakta som grooming. Asp menar att man i engelskspråkiga sammanhang inte sällan talar om att de s.k. groomingåtgärderna sker med ”the aim of befriending a child” (för att därigenom skapa förutsättning för framtida sexuella övergrepp). Asp påpekar att uttrycket befriending a child även används då man syftar på helt legitima sätt att nå fram till barn, till exempel inom verksamheter som går ut på att hjälpa exempelvis autistiska barn genom ett slags befriending-strategi. För att illustrera sitt exempel använder sig Asp av ett citat hämtat från det skotska parlamentets hemsida:

”We provide various models, such as a befriending service, wich involves someone befriending a child or a young person with autism and taking them out to take part in social activities with other people. That enables them to develop the skills that are necessary if they are to

---

två smittades med HIV. Se även regeringens konstaterande i prop. 2008/09:149 s. 19 att barn utsätts för sexuella övergrepp som föregåtts av kontakter över Internet och att mörkertalet får befaras vara stort.

⁷² Se ovan redovisade rapporter.

⁷³ Se bl.a. Brå:s rapport 2007:11.

⁷⁴ Barnombudsmannens remissvar av 2007-08-24, s. 2.

⁷⁵ Asp, Grooming – ett gott skäl att gorma?, Jurist uden omsvøb. Festskrift til Gorm Toftegaard Nielsen, 2007, s 22.

engage with other people and not be offensive towards them or hit them and it can enable them to have a degree of independence and gain the skills that they need to make choices”.

Det faktum att aktiviteter som syftar till att ”befriending a child” inte alltid bedrivs med ett ont uppsåt skulle enligt Asp tyda på att området inte är alldeles lätthanterligt ur en straffrättslig synvinkel. Enligt min mening får detta anses vara fallet på en mängd områden. De allra flesta förberedelseåtgärder/aktiviteter som begås med syfte att senare begå grova brott kan ju på precis samma sätt, sedda var för sig, vara just helt oskyldiga och fullt legitima aktiviteter, när de begås med ett annat syfte. Att jag kan inhandla och slipa en yxa med intentionen att hjälpa min granne hugga ved hindrar inte att samma handling kan betraktas som ett brott i det fall jag inhandlat och slipat yxan som ett led i processen för att begå ett rån. För att straffinstrumentet inte ska riskera att urvattnas och förlora sin tyngd är det naturligtvis viktigt att klassandet av handlingar som brottsliga sker med stor återhållsamhet. Riskerna med en frekvent användning av kriminalisering som metod för att styra medborgarnas beteende diskuteras i Åklagarutredningen 1990.⁷⁶ Utredningen ansåg att följande punkter bör vara aktuella för att en kriminalisering ska framstå som befogad:

- 1) Ett beteende kan föranleda påtaglig skada eller fara.
- 2) Alternativa sanktioner står inte till buds, skulle inte vara rationella eller skulle kräva oproportionerligt höga kostnader.
- 3) Straffsanktion krävs med hänsyn till gärningens allvar.
- 4) Straffsanktion ska utgöra ett effektivt medel för att motverka det icke önskvärda beteendet.
- 5) Rättsväsendet ska ha resurser att klara den eventuella ytterligare belastning som kriminaliseringen innebär.

I propositionen Vuxnas kontakter med barn i sexuella syften konstateras att barn utsätts för sexuella övergrepp som föregåtts av kontakter över Internet och att barn som utnyttjas i sexuella sammanhang riskerar att drabbas av såväl fysiska som psykiska skadeverkningar (1 och 3).⁷⁷ Vidare konstateras att det saknas alternativa åtgärder, utöver kriminalisering, för att stäv-

---

⁷⁶ SOU 1992:61.

⁷⁷ Prop. 2008/08:149 s. 19.

ja företeelsen grooming (2).⁷⁸ Hur effektiv en sanktion visar sig vara är svårt att säga på förhand (4). Punkt 5 är en ren prioriteringsfråga som avgörs av om de övriga punkterna är uppfyllda – om vi anser de första fyra punkterna vara för handen fördelar vi resurserna så att rättsväsendet klarar av belastningen (5). Det finns kritiker som tycker att man överdriver vinsterna med en normgivande effekt och att de ovan angivna principerna för kriminalisering har efterlevts dåligt trots att regeringen 1994 ställde sig bakom principerna i propositionen *Ett effektivare brottsmålsförfarande*. Jareborg hävdar till exempel att kriminaliseringen av köp av sexuella tjänster inte var förenlig med dessa principer.⁷⁹ Jag anser, precis som propositionen *Vuxnas kontakter med barn i sexuella syften* ger uttryck för, att ovan angivna principer är uppfyllda när det gäller beteendet grooming, och att kriminaliseringen således var nödvändig och legitim. En kriminalisering av vuxnas kontakter med barn i sexuella syften kan fungera som en viktig signal från samhällets sida, inte minst till barn. På samma sätt som kriminaliseringen av sexköp flyttade fokus från de prostituerade till sexköparna visar en kriminalisering av vuxnas kontakter med barn i sexuella syften på ett tydligt sätt var skulden ligger. Genom att kriminalisera grooming visar lagstiftaren att samhället inte accepterar att vuxna söker kontakt med barn i sexuella syften. Jag anser att det finns ett värde i att symboliskt uttrycka någonting via lagstiftning (även om det inte är något självändamål). Jag menar att det i och för sig är något vi gör via all lagstiftning, och ska inte ses som unikt för denna kriminalisering. Vilka handlingar som utgör brott och är straffbelagda varierar med värderingar och politiska ställningstaganden. Straffsanktionerna är en spegling av ett samhälles värderingar. Genom att kriminalisera en handling tydliggör man vad det handlar om och en konsekvens av det blir att medvetenheten generellt ökar. Därmed ökar också chansen att fler barn skyddas mot denna typ av övergrepp.

---

⁷⁸ Prop. 2008/08:149 s. 51.

⁷⁹ Jareborg, Allmän kriminalrätt 2001 s. 65.

6. Sammanfattande kommentarer och slutsats

Sexualbrott mot barn är ett extremt uttryck för bristande respekt för barns hälsa och självklara rätt till kroppslig integritet. Grooming är en del i gärningsmannens stegvisa process för att begå sexualbrott mot ett barn och kan pågå under lång tid. Företeelsen omfattades före antagandet av den nya lagen inte av existerande straffbestämmelser i Sverige. Ds 2007:13 samt Brå:s rapport 2007:11, visade att samhället hade små möjligheter att skydda barn från att utsättas från kontakter som sker i sexuella syften av vuxna personer via Internet, och som i vissa fall leder vidare till regelrätta övergrepp utanför nätet. Denna typ av brottslighet mot barn har under senare år, såväl i fråga om omfattning som i fråga om karaktär, undergått stora förändringar, inte minst i och med den nya teknologin. Den FN-rapport som publicerades i september 2009 visade att barnpornografen har exploderat på internet och att de barnpornografiska bilderna i omlopp blir allt grövre, samtidigt som fler och fler män söker kontakt med barn på internet i sexuella syften.⁸⁰ I och med antagandet av den nya straffbestämmelsen *Kontakt med barn i sexuellt syfte* lever vi upp till minimikravet på kriminalisering av grooming som uppställs i artikel 23 i Europarådets konvention om skydd för barn mot sexuell exploatering och sexuella övergrepp. I den komparativa delen av arbetet kunde vi se att flera rättsordningar har valt att kriminalisera grooming, varav många har gått betydligt längre än Sverige. I Kanada har man valt att kriminalisera själva kontakten i sig och tillåter att polisen bevakar mötesplatser på Internet och genomför provokativa åtgärder. Storbritannien och Nya Zeeland har maxstraff på 10 respektive 7 år för groomingbrottet, att jämföra med maxstraffet för motsvarande brott i Sverige, som är 1 år. Flera rättsordningar tillåter polisen att bedriva spaning med provokativa åtgärder, alternativt förhålla sig passiva men komma åt groomarna genom att straffbestämmelsen omfattar försök till kontakt i sexuellt syfte.⁸¹ Den svenska bestämmelsen tar inte, som t.ex. den kanadensiska, sikte på själva kontaktetablerandet. Straffansvar inträder först då en rad villkor är uppfyllda. Den vuxne måste för det första utöver själva kontakten ha träffat en överenskommelse med barnet om ett sammanträffande. Barnet måste i sin tur ha bekräftat eller initierat ett sådant förslag, har barnet varit passivt eller genast avvisat förslaget blir straffansvar inte aktuellt. Gärningen är således inte straffbelagd på försöksstadiet. Vidare måste den vuxne ha vidtagit någon ytterligare åtgärd som är ägnad att främja att sammanträffandet blir av, och denna åtgärd måste ha vidtagits *efter* att själva överenskommelsen träffa-

⁸⁰ Se till exempel ovan nämnda FN-rapport från 2009 samt Brå:s rapport 2007:11.

⁸¹ Se ovan under 3.2 och 3.3.

des. Min uppfattning är att en utformning som tar sikte direkt på kontaktetablerandet hade varit att föredra för att åstadkomma ett så effektivt instrument som möjligt. Vidare anser jag att maxstraffet bör vara minst två år⁸² då det straffsanktionerade beteendet kan leda till mycket svåra konsekvenser för de barn som drabbas. Ordet syfte bör bytas ut mot uppsåt för att kunna omfatta ett vidare antal straffvärda beteenden.⁸³ De positiva effekter som kan förväntas av rättsväsendets utökade möjligheter att skydda barn från vuxnas kontakter med dem i sexuella syften är avsevärt större än de kostnader för samhället och den enskilde individen som följer av en sådan utformning av straffbestämmelsen.

---

⁸² En positiv bieffekt av ett högre straffvärde är ökade möjligheter för rättsväsende och polis att bedriva förebyggande och utredande arbete. Det krävs t.ex. i vissa fall misstanke om brott som kan ge två års fängelse för att genom en begäran enligt lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation ("LEK") kunna få tillgång till information om IP-adresser, datatrafikloggar m.m.

⁸³ Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet intar samma hållning i sitt yttrande Dnr SU 302-1316-07.

7. Litteratur och källförteckning

Litteratur:

Asp, Petter, *Från tanke till gärning Del 1*, Iustus förlag, Uppsala, 2005.

Asp, Petter, Grooming – ett gott skäl att gorma?, *Jurist uden omsvøb. Festskrift til Gorm Toftegaard Nielsen*, samlingsverk, Christian Ejlers Forlag, Köpenhamn, 2007.

BRÅ, rapport 2007:11 *Vuxnas sexuella kontakter med barn via Internet*, Edita Nordstedts Västerås, 2007.

Jareborg, Nils, *Allmän kriminalrätt*, Iustus förlag, Uppsala, 2001.

Jareborg, Nils, *Brotten första häftet grundbegrepp brotten mot person*, 2 u., P A Nordstedts och Söners förlag, Studentlitteratur AB, Lund, 1984.

Lernestedt, Claes, *Kriminalisering, problem och principer*, Iustus förlag, Uppsala, 2003.

Wennberg, Suzanne, *Försök till brott*, Nordstedts förlag, Stockholm, 1985.

Offentligt tryck:

Prop. 1994/95:23. Ett effektivare brottmålsförfarande.

Prop. 2008/09:149 Vuxnas kontakter med barn i sexuella syften.

SOU 1992:61 Ett reformerat åklagarväsende.

SOU 2007:54 Barnet i fokus - En skärpt lagstiftning mot barnpornografi.

Ds 2007:13 Vuxnas kontakter med barn i sexuella syften.

Ju2007/4313/L5 En sammanställning av remissyttranden till Ds 2007:13.

CRC/C/15/Add.248 FN:s Barnrättskommittés Concluding Observations 2005.

Rättsfall:

Hovrätten över Skåne och Blekinge dom B 1884-06.

Svea Hovrätt dom B 1555-08.

Författningar och konventioner:

Lag (1988:942) om straffmätning och påföljdseftergift.

Lag (2003:389) om elektronisk kommunikation.

Lag (2005:90) om sexualbrott.

Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse

The United Nations Convention on the Rights of the child

Internationella rapporter:

Save the Children Europe Group, *Position paper regarding online images of sexual abuse and other Internet-related sexual exploitation of Children*

<http://www.childcentre.info/projects/internet/abusiveimage/dbaFile12157.pdf>

UN Human Rights Council, *Report of the Special Rapporteur on the Sale of Children, Child Prostitution and Child Pornography, Najat M'jid Maalla*, 13 July 2009, A/HRC/12/23.

Artiklar:

Asp, Petter, *Går det att se en internationell trend? – om preventionismen i den moderna straffrätten*, Svensk juristtidning, nr 1 2007.

Webbplatser:

<http://www.ceop.police.uk/>

<http://www.crimestoppers-uk.org/ceop/>

<http://www.aftonbladet.se/nyheter/article281879.ab>

http://www.vachss.com/guest_dispatches/grooming.html

<http://www.expressen.se/Nyheter/1.1638281/kan-lagen-stoppa-natpedofilerna..?standAlone=true&viewstyle=print>

<http://police.homeoffice.gov.uk/operational-policing/crime-disorder/child-protection-taskforce>

<http://www.eu-upplysningen.se/Lagar-och-regler/Om-rattsakterna/>

<http://www.rod.se/politikomraden/rattsvasende/Ny-lag-ska-stoppa-sexkontakt-med-barn/>

<http://www.riksdagen.se/webbnav/?nid=3120&doktyp=betankande&bet=2008/09:JuU27>¹

Övrigt:

Advokatsamfundets yttrande Ju2007/4313/L5, s. 1.

Europaparlamentets rekommendation till rådet av den 3 februari 2009 om bekämpande av sexuellt utnyttjande av barn och barnpornografi (2008/2144(INI)).

Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet yttrande Dnr SU 302-1316-07, s.1.

Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds Universitet yttrande Dnr J 2007/347.

RFSU:s yttrande: http://www.rfsu.se/ds_2007_13.asp

Förkortningar

BrB Brottsbalk (1962:700)

Brå Brottsförebyggande rådet

Prop Proposition

RFSU Riksförbundet för sexuellt likaberättigade

UN United Nations

Bilaga 1

Förteckning över remissinstanser

Yttrande över promemorian Ds 2007:13 har avgetts av Riksdagens ombudsmän (JO), Svea hovrätt, Göta hovrätt, Helsingborgs tingsrätt, Göteborgs tingsrätt, Umeå tingsrätt, Justitiekanslern, Domstolsverket, Åklagarmyndigheten, Rikspolisstyrelsen, Brottsförebyggande rådet (Brå), Brottsoffermyndigheten, Socialstyrelsen, Statens folkhälsoinstitut, Barnombudsmanen, Statens skolverk, Myndigheten för skolutveckling, Lunds universitet (Juridiska fakultetsstyrelsen), Stockholms universitet (Juridiska fakultetsnämnden), Lunds universitet (Institutionen för kliniska vetenskaper, Avdelningen för Barn- och ungdomspsykiatri), Post- och telestyrelsen, Ungdomsstyrelsen, Jämställdhetsombudsmannen, Medierådet, Sveriges advokatsamfund, Sveriges Domareförbund, Riksförbundet Hem och Samhälle, Riksförbundet Hem och Skola, Föräldraalliansen Sverige, Landsrådet för Sveriges Ungdomsorganisationer, Riksförbundet för sexuell upplysning, Riksförbundet för Sexuellt Likaberättigande, BUP-Elefanten Universitetssjukhuset i Linköping, ECPAT Sverige, Föreningen Svenska UNICEF-kommittén, Riksförbundet Barnens Rätt i Samhället, Rädda Barnen, Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige, Sveriges Kvinnojourers Riksförbund, TeliaSonera och Micro-soft.

Följande instanser har inbjudits men har avstått från att yttra sig: Brottsofferjourernas riksförbund, Riksorganisationen Män för jämställdhet, Svenskt Näringsliv, BitoS, Lunarstorm, Play-ahead och Netscan (Mats Andersson).

Källa: Lagrådsremissen Vuxnas kontakter med barn i sexuella syften, bilaga 3, s. 52.